

Kerken met Stip

Nieuwsbrief nr. 9
November 2009

Kerken met Stip inventariseert gastvrije parochies en gemeenten waar ex-gedetineerden welkom zijn en zich op zondag en door de week thuis kunnen voelen. Zo helpt *Kerken met Stip* mensen om na hun detentie geestelijk gesproken een dak boven hun hoofd te vinden en een gemeenschap die hen steun biedt voor hun geloof en leven.

Etalage

Er zijn in het afgelopen half jaar vijf kerken met stip bijgekomen:

- De protestantse *Trefpuntkerk* in Alkmaar-Oost
- De PKN *Immanuëlkerk* in Groningen
- Het oecumenische *Aanloophuis* in Leeuwarden
- Christengemeente *De Schuilplaats* in Utrecht
- Het *Leger des Heils Korps* te Leiden

In totaal tellen we nu **47** stipkerken. Op www.kerkenmetstip.nl/zoekenkerk vindt u van alle locaties een profielschets. Nog dit jaar hopen wij de vijftigste geloofsgemeenschap te mogen begroeten. Onder meer in Amersfoort, Apeldoorn, Brunssum, Ede, Enschede, Hoogeveen en Zoetermeer worden besprekingen gevoerd over nieuwe aansluitingen.

Zonder zelf te veranderen kom je nergens

Tijdens de ontmoetingsdag van *Kerken met Stip* op 9 juni 2009 in Arnhem, gaf justitiepredikant Marja Terlouw een lezing die de bovenstaande titel meekreeg. Hieronder vindt u een verslag van deze bijdrage aan de ontmoetingsdag.

Marja Terlouw vertelde dat zij een scriptie geschreven heeft met de titel: "The wounded Healer, over Geestelijke Begeleiding, traumaverwerking en coping". Die scriptie ging over het werk van Henri Nouwen. Binnen de context van het justitiepastoraat komt dan al snel ter sprake dat de belevingswereld van de gedetineerden zo anders en – zoals het zich laat aanzien – zo onoverbrugbaar verschilt met die van de wereld van de pastor zelf. De uitdaging is echter dat er herkenning is tussen de thema's waar (ex-)gedetineerden mee zitten en gewone gemeente. Marja citeerde Henri Veldhuis: "Kerken met Stip zijn, als het goed is, herkenbaar als veilige gemeenschappen waar mensen leren omgaan met schuld, schuldbesef etc., foutverwerking, zelfkritiek, vergeving en ver-

zoening. Zoals dat wezenlijk is voor elke gemeente van Christus, namelijk dat de gemeenschap een proeftuin is voor de beoefening van nieuwe gerechtigheid."

Marja gaf een aantal voorbeelden van mensen die zij heeft leren kennen tijdens haar werk in de gevangenis. Zoals het voorbeeld van Victor, waarbij een hoopvol begin van herstel van zijn relatie met God in de bajes, geen goed gevolg kreeg binnen een kerk. Dat roept de vraag op naar hoe gastvrij de kerken zijn. Henri Nouwen wijst erop dat we alleen gastvrij kunnen zijn als wij onszelf thuis voelen in het 'eigen huis' van de gemeente waar we toe behoren. Pas dan kan die gastvrijheid een helende kracht zijn.

We zullen ook moeten inzien dat wijzelf niet vrij zijn van eigen pijn en eigen wonden. Het is de vraag of we geleerd hebben om daarin afhankelijk te kunnen zijn van anderen. Als je dat kunt, kun je anderen die gewond zijn geraakt in het leven – zoals (ex-) gedetineerden – helpen. "Gods kracht wordt in zwakheid volbracht, zegt Paulus."

Een ander voorbeeld ging over het verhaal van Jerry. Jerry zei: "ik pleeg wel veel misdaden, maar eigenlijk ben ik op zoek naar God!" Voor Jerry was de detentie een begin van een zoektocht naar zijn eigen achtergrond. Jerry is een messias-beleidende jood, die lang drugs-verslaafd is geweest. De verbinding met het eerste testament en de erfenis van zijn moeder maakte dat hij zichzelf leerde zien als iemand die door God gekend werd. Een verblijf in de gevangenis roept heel vaak wezenlijke vragen op: vragen die tot op de grond van het bestaan reiken. Alleen in persoonlijke ontmoetingen kun je dan verder komen. Ontmoetingen die op een menselijke maat gesneden zijn. Ontmoetingen met een maatje bijvoorbeeld.

Is de christelijke gemeenschap in staat om mensen zo te motiveren dat zij in beweging komen? Het lijkt Marja dat dat bij uitstek zo zou moeten zijn: "Omdat wij naast (ex)gedetineerden durven te gaan staan als medemens en hen heel persoonlijk en openhartig willen ontmoeten, want niets menselijks is ons vreemd... Omdat wij als gemeente een geestelijk en relationeel 'thuis' kunnen bieden aan thuislozen. Omdat wij weet hebben van vergeving en ook onszelf daardoor getekend weten. Omdat de christelijke gemeente weet heeft van nieuwe kansen en die ook aan anderen

gunt. Omdat ze leeft uit de bron van alle Goed en zodoende daadwerkelijk relaties aan wil gaan. Omdat ze zorg draagt voor de ziel en richting kan geven aan de behoefte aan spiritualiteit. Omdat ze weet heeft van vrede en geluk te midden van onvrede en ongeluk. Omdat ze weet heeft van gastvrijheid en de ander werkelijk laat binnenkomen."

Maar er zal ongetwijfeld ook sprake zijn van wederkerigheid in die relatie. "Misschien hebben gedetineerden, in de diepte van het leven, wel heel concreet geleerd wat het betekent dat Jezus redt... en zingen ze daar graag met eenvoudige woorden over... Want voor hen is het woordenpaar gered te zijn - heel concreet geworden. Het was voor hen een gevecht op leven en dood. Daar stond een heel hoog voltage op. Daarin hebben ze ook iets van God gezien... waar ze later soms openhartig van getuigen." Aldus Marja.

In het voorbeeld van Hannes zie je dat dit kan en dat het soms ook echt gebeurt. Hannes is na vele jaren van drugsgebruik en van zwerven van de ene detentie naar de volgende, iemand geworden die eindelijk een plek heeft gevonden in een hartelijke gemeente. Hij is van zwerver een pelgrim geworden. Hij vond een gemeente waarin de waarden van de gastvrijheid werkelijk heel concreet werden. Hannes is door deze gemeente weer op weg geholpen; een weg die weer naar een zinvolle toekomst leidt. Een voorbeeld van en voor Kerken met Stip.

(samenvatting van de lezing van Marja Terlouw door Anne Kooi)

Tips

- Maakt u als kerk met stip wel voldoende gebruik van de gaven van uw gastvrienden? Menigeen van hen mag graag koken, klussen of muziek maken.
- Geef uw kerk (met of zonder stip) een gezicht binnen de muren van de gevangenis. Lever een of meer vrijwilligers voor de vieringen van de kerk in de bajes!
- Folders en posters voor (ex-)gedetineerden (*Zoek jij een kerk die bij je past?*) zijn gratis te bestellen bij b.roest@dji.minjus.nl
- Folders voor (aspirant) stipkerken (*Wilt u een stip op uw kerk?*) zijn eveneens gratis verkrijgbaar bij oskamp@scarlet.nl

De kwaliteit van maatjes

Aan het eind van het jaar 2008 telde *Kerken met Stip* 12 kerken die regelmatig bezoekers uit de doelgroep van ex-gedetineerden ontvingen. Van die 12 locaties zijn er 9 telefonisch bevraagd naar het functioneren van hun maatjes. Hier volgt een verslag.

In 5 van de 9 stipkerken functioneren maatjes. In totaal betreft het 43 maatjes, waarbij mannen in de meerderheid zijn. De overige vier adressen zijn zonder speciale maatjes. Als reden geven zij op: onze bezoekers zijn behoorlijk geïntegreerd en geven geen problemen. Sommige respondenten voegen er aan toe: als het nodig blijkt, zorgen wij voor maatjes en zullen wij hun training regelen.

De vijf genoemde maatjesgroepen voeren *periodiek overleg*. Dit wordt maandelijks of tweemaandelijks georganiseerd of gebeurt spontaan. Inhoud: uitwisseling van ervaringen; vinger aan de pols houden; bespreking van probleemgevallen; veiligheid van de parochie of gemeente; verdeling van het werk. Voorkomende problemen zijn claimend gedrag en om geld vragen aan gemeenteleden. Verder behoefte aan maatschappelijke hulpverlening. *De meerderheid* van de functionerende stipkerken signaleert *geen problemen*.

Begeleiding van maatjes wordt verleend door justitiepastores en –predikanten, door eigen voorgangers van gemeenten en parochies en door medewerkers van Exodus. De meeste van de ondervraagde stipkerken staan open voor een landelijk of regionaal trainingsaanbod. De Baptistengemeente Silo in Utrecht heeft uitstekende ervaringen opgedaan met training van vrijwilligers door Exodus en verwacht veel van uitwisseling met andere stipkerken.

In een derde van de gevallen maken de maatjes van Kerken met Stip deel uit van een grotere groep vrijwilligers die *ook andere categorieën* bedient, zoals dak- en thuislozen, asielzoekers, begeleiding van een inloophuis en in-zorg in de gevangenis.

We krijgen de indruk dat vooral 'nette criminelen' en niet de harde misdaad Kerken met Stip weten te vinden.

Ter overdenking. Zie het werk van maatjes als een *tijdelijk* mentoraat, waarbij je aan de start afspraken met elkaar kunt maken. Want de relatie mentor – 'cliënt' is principieel *wederkerig*. In feite valt Kerken met Stip onder de opvang van nieuwkomers in de kerk, aldus Jan Willem Menkveld, diaconaal en missionair consulent van de Protestantse Kerk in Nederland.

Paul Oskamp

Lied van een gevangene

Hoe ben ik hier beland? In dit benarde,
in deze hellekooi, niet om te harden -
in deze lege godverlaten bunker?
Hier moet ik eenzaam tuchten, ongezien.

Ik ben een weg gegaan die mij misleidde.
Ik heb misdaan. Ik kon mij niet bevrijden
uit woeste wirwar van omstandigheden -
wie helpt mij dragen 'eigen stomme schuld'?

In nachten eindeloos spoken de dromen
dat het voorgoed is, nooit meer goed zal komen -
dat ik zo ben en levenslang zal blijven,
en steeds opnieuw de deur valt in het slot.

Een morgen van een dag komt mij voor ogen
iemand met ogen die mij zien, twee ogen

die naar mij kijken, vol van mededogen
en tot mij spreken: Jij daar, wanhoop niet.

Wie ben jij, spreekt een stem, wie wil je worden?
Denk je een wereld in waar jij wilt leven:
een mens voor mensen, ziel en lichaam geven -
jij daar, godweet, zo wordt het, wees niet bang.

Tekst: Huub Oosterhuis

Aangeboden bij het 60jarig jubileum van het landelijk protestants en RK justitiepastoraat.

Rachid *

Rachid is afkomstig uit een Islamitisch land maar woont al tientallen jaren in Nederland, is met een Nederlandse vrouw getrouwd en vader van twee kinderen. Had een baan en eigen huis en scharrelde wat bij, waarbij hij anderen wel eens tekort of verdriet heeft gedaan. Zegt: 'ik ben dus geen heilige.'

In 2005 is hij in de gevangenis terechtgekomen, naar eigen zeggen onschuldig. Toen stortte zijn wereld in. In de eerste twee maanden is hij afgevallen van 82 kg naar 65 kg. Rachid: 'Na een half jaar piekeren zag ik het niet meer zitten. Mijn vrouw, vrienden en familie lieten het afweten. Ik wilde uit het leven stappen. Maar twee bewaarders raadden mij een gesprek met de pastor aan. Ik stemde in, hoewel ik het vertrouwen in de Islam al lang kwijt was. De volgende dag kwam de pastor en nodigde me uit in zijn spreekkamer. Ik kreeg koffie en dacht nog: hij zal toch niet over het geloof beginnen! Maar niks ervan. Hij vroeg me hoe het met me ging en wat mij dwars zat. Snikkend vertelde ik het hele verhaal en dat ik mijn vrouw en kinderen zo miste. Over de telefoon heeft de pastor toen contact met mijn vrouw gelegd. Ook heeft hij gezorgd dat ik een betere advocaat kreeg.'

'Eenmaal terug op cel begon ik heftig te huilen, maar nu van blijdschap. Met het gevoel dat iemand naar mij luisterde en om mij gaf. Een week later kwamen mijn vrouw en kinderen, voor het eerst in zeven maanden. Ik begon weer licht te zien. Ondertussen ben ik de bijbel gaan lezen, iedere dag. Ik was verward, hulpeloos, machteloos en onschuldig en voelde toch de kracht van de heilige Geest van God. Ik ben daarna rustiger geworden. Ik leerde bidden met de rozenkrans en kreeg een Maria icoon. En ik leerde de kracht in mij aan te spreken. De pastor komt vaak een half uur met mij praten. Wat hij zegt zet mij aan het denken. Ik heb geleerd waar het in het

leven om gaat: er mogen zijn en anderen respecteren. Ik ben mij gaan verdiepen in het katholieke geloof en wil me laten dopen.'

Daarop nam de genoemde justitiepastor contact op met een parochie waar hij vaker gedetineerden naar verwijst. Wie zich laat dopen, heeft immers een geloofsgemeenschap nodig die je steunt en draagt. Het betreft hier de Antoniuskerk in de Utrechtse allochtonenwijk Lombok. De 'Antonius' is een Kerk met Stip en is er klaar voor om Rachid in haar midden op te nemen. Maar eerst moet hij de rest van zijn straf uitzitten. Tot zo lang bezoekt de pastor van de parochie Rachid elke maand trouw in de gevangenis. Hij staat hem bij in zijn detentie en begeleidt hem op zijn weg naar de heilige doop. Rachid is een snelle leerling die vol vragen over het geloof zit.

In het collegiaal contact met de Turkse en Marokkaanse imams heeft de parochiepastor eerlijk melding gemaakt van Rachid en zijn verlangen naar het doopsel. De beide imams reageerden daar positief op want, zo oordeelden zij: 'in het geloof is dwang uitgesloten'. De parochie staat bekend om haar gastvrijheid voor asielzoekers en ex-gedetineerden. En in geval daklozen de nacht op straat zouden moeten doorbrengen, betaalt de parochiële Caritas de prijs van een slaapplek in een opvanghuis.

De doop van Rachid wordt straks vast een groot feest. Moge de kerk buiten en binnen de muren van het gevang elkaar op veel meer plaatsen weten te vinden, tot bevrijding van mensen als Rachid!

Paul Oskamp

zie ook: www.gevangenispastor.nl/bajesberichten/Rachid

* Men zou uit dit verhaal kunnen concluderen dat het Justitiepastoraat erop uit is om moslims tot het christelijk geloof over te halen. Dat is een misverstand. Maar soms lopen de dingen onbedoeld anders.

COLOFON

De Nieuwsbrief van *Kerken met Stip* verschijnt gratis tweemaal per jaar onder redactie van de landelijke Projectgroep. Eindredactie Anne Kooi.

Secretariaat: Dribergsestraatweg 50A, 3941 ZX Doorn. Telefoon: 0343.518.075

E-mail: oskamp@scarlet.nl Website: www.kerkenmetstip.nl

Deze nieuwsbrief mag vrijelijk worden vermenigvuldigd en verspreid.

Giften voor het landelijk werk van Kerken met Stip zijn welkom

op rekening 291.688 t.n.v. H. van Doorne, Soesterberg.